

megállapítása — így többek közt az a kísérlete, hogy „A piros ruhás nő” boldog-végjellegű befejezését művészi értékű megoldásnak tüntesse fel — erősen vitatható.

Összegzőképpen csak előző megállapításunkat ismételhetjük: szerencsésebbnek tartottuk volna a kiadó választását, ha az újrakiadásra nagyobb joggal igényt tartó szerzők — Cholnoky Viktor, Tabéry Géza stb. — művét adta volna kezünkbe.

A hátsó fűlészövegen olvashatjuk a „magyar elbeszélők” sorozatban eddig megjelent művek listáját, itt szerepel Cholnoky Viktor is, *Piroska* című regényével. Csakhogy a Piroskát Cholnoky László írta!

Közszeghy Péter

Módszertani tanulmányok I. A Nyitrai Pedagógiai Fakultás Irodalomkommunikációs és Kísérleti Kabinetjének évkönyve. 1974. Szerkesztette Révész Bertalan. Bratislava 1974. SPN. 232 I.

A szlovákiai magyar tannyelvű iskolák módszertani problémáival eddig a Nyitrai Pedagógiai Fakultás Magyar Tagozatán 1970-ben létrejött Kísérleti Módszertani Kabinet foglalkozott a legeredményesebben. A fiatal főiskolai intézet tudományos törekvéseit, eredményes munkássát a számtalan publikáción kívül a Módszertani tanulmányok I. című kötet fémjelzi a legjobban.

„... az évkönyvvel is dokumentálni kívánjuk tudományos munkánkat, és azt a törekvésünket, hogy fókuszává szeretnénk válni a hazai magyar módszertani kutatásoknak” — írja Révész Bertalan a bevezetőben. Az évkönyv anyaga az együttműködést tanúsítja, ti. a nyitrai intézet munkatársain kívül a szlovákiai rokon intézetek kutatóinak álláspontját, eredményeit is közli.

A tanulmánykötet magyar és szlovák nyelven írt dolgozatokat tartalmaz. A szlovákiai magyar tannyelvű alapiskolák nyelvi tárgyainál előforduló sajátosságokról ír Mócsi Ferenc, a „kétnyelvűséget is bíró anyanyelvi alapozás” korszerűségét sürgetve. Bertók Imre a magyar és szlovák főnevek, valamint a melléknevek komparatív módszerrel való tanítását taglalja, Kovács László a diglosszia (a „nyelvjárás és a köznyelv egyidejű ismerete, amelyeket reflexszerűen vált a beszélők nagy része akörnyezet hatására”) állapotának fölmérését és megfigyeléseit vizsgálja a szlovákiai magyar alapiskolák tanulóinak és tanítóinak a beszédében.

Az irodalomtanítás központi kérdése a műelemzés, amely az irodalmi alkotások feldolgozásának alapvető formája — az egyik legigényesebb tudósi és tanári munka. A korszerű irodalomtanítás egyik fő vívmánya,

hogy a pusztán adatok, kész megállapítások helyett a műelemzés került az irodalmi órák tengelyébe. A tanulmánygyűjteményben Csanda Sándor két Balassi- és egy József Attila-költeményt mutat be. Valamennyi elemzési szempont közül a műközpontú szövegelemzést tartja a legfontosabbnak, különös figyelmet szentelve a szóképek vizsgálatának. A versek stíluselemzésekor a szerző nem szakad el a műfaji, szerkezeti, verstani és más szempontú vizsgálatoktól sem, és sikerül igazolnia, hogy a stíluselemzés nem csupán a forma vizsgálatát jelenti, mert „a költemény nyelvében rejtőzik a tartalom, a maradandó művészi igazság is”.

A szlovákiai magyar alapiskolák tanulóinak irodalmi érdeklődését vizsgálja Szeberényiné Z. Judit. Az irodalmi nevelés esztétikai nevelésben elfoglalt szerepének hangsúlyozása után a szerző az irodalomszociológiai felmérési eredmények felhasználásával elemzi az irodalomtanítás legfontosabb munkaformáját, az olvasást. A dolgozat második részében négyévi kutatás eredményeit találjuk. A tizennégy vizsgált iskolából szerzett adatok az olvasás és a szabad idő, az irodalmi érdeklődés nemek szerinti alakulása stb. szempontokra koncentrálnak. A kétszeri felmérés az olvasás iránti érdeklődés emelkedésének megfigyelését, továbbá a számos táblázatba foglalt adat a régebbi és az újabb kutatások egyéb jellegű összehasonlítását teszi lehetővé.

A tanulmányokban föllelhető szempontok, eredmények újabb feladatok körvonalait rajzolják meg a szlovákiai magyar módszertani kutatásokban.

Alabán Ferenc

Varannai Aurél: Angliai visszhang. Bp. 1974. Magvető K. 192 I.

Nem újkeletű az a tapasztalat, hogy a hivatalos, közismert irodalomtörténet mögött ott lappang egy másik, mondjuk így: néma irodalomtörténet is. Az idő múlásába, a feledésbe, leginkább pedig a soha nem-ismertségbe merültek művek irodalomtörténete ez.

Ezt találjuk Varannai Aurélnak a címben megjelölt kis könyvében is. Századokon át számos „visszhangját” fedezi fel az angol irodalomban a korabeli magyar élet eseményeinek, alakjainak, ugyanakkor angol irodalmi jelenségek számbavételét hazánkban, s ezeket tárja eléink magvas, élvezetes feldolgozásban.

A „Dózsa-legenda” a XVIII. századi költő, *Goldsmith* egyik metaforájában mint közismert fogalom bukkan fel, a Leydenben a megelőző században megjelent „*Respublica Hungarica*” alapján... A XIX. század első felében George Stephens háromkötetes re-

gényt ír, az Erdélyi Kéziratokat. Romantikus fordulatokban gazdagon, ugyanakkor Erdély történelmének alapos és tudós ismeretével írja meg Martinuzzi György nagy célokat szolgáló, küzdelmes, tragédiába fülő életét. Mint a szerző kiemeli, meglepő, plasztikus rajzát kapjuk a Mohács utáni Erdély és Magyarország arculatának. Ugyanennek az angol írónak szintén Martinuzzi-ról és a mi Bánk bán-témánkról írt verses drámái nem kerültek színpadra Angliában sem, elsősorban írójuknak a korabeli színházi viszonyokat kritizáló magatartása miatt, ami — némi párhuzammal — a mi Katonánkat juttatja eszünkbe...

Egyik első bibliográfusunk, az 1803-ban megjelent *Magyar Könyvesház szerzője*, Sándor István kivételesen korai példája a külföldi szellemi élet, irodalom, színházi világ alapos ismeretének; az 1791-től 1800-ig szerkesztett *Sokfelében* elsősorban a londoni színházi életet mutatja be.

Lássuk ismét az angliai „visszhangokat”. Széchenyi a negyvenes években említi naplójában, hogy Blackwell tragédiáját olvassa: „*Rudolf of Varosnay*”-t. Az angol szerző ifjúkorában Ausztriában tanul, majd 1843 és 1849 között politikai megbízásból hazánkban tartózkodik, baráti kapcsolatai vannak a kor vezető alakjaival, hiteles megfigyeléseket gyűjtött társadalmi, politikai és közgazdasági viszonyainkról. Az ezeket feltáró értekezéseit a múlt század nyolcvanas éveiben Péterfy Jenő, a jelen század húszas éveiben Horváth Jenő emelte ki — de csak kis részen — a feledésből, szélesebb körben sohasem váltak nálunk ismertté. Blackwell irántunk táplált rokonszenvének következménye, hogy irodalmi hagyatékát a Magyar Tudományos Akadémiának hagyományozta, ebben a ma is még feldolgozást váró anyagban van többek között egy XVI. századi angol leírás a török hódoltság korának Magyarországaról. Visszatérve a „*Rudolf of Varosnay*”-hoz: Varannai részletes ismertetést ad a tragédiáról, mely a „függetlenség, jogegyenlőség, gazdasági haladás hármashangzatára” építi fel a tragédia konfliktusát. Történelmi, társadalmi, gazdasági háttérrel oly hitelesen magyar, hogy e tekintetben egyedül áll idegen irodalmak rólunk szóló művei között. (Talán nem érdektelen megemlítenünk, hogy Blackwell a darab tárgyát, cselekményét, szereplőit — természetesen megváltoztatott nevekkal — egy valóban tragikus lejátszódott magyar családörténetből merítette.)

Van még néhány érdekes meglepetése a könyvnek. Eddig nem tudtuk, hogy az angol és német zenetörténet magyarként emlegeti azt a pozsonyi születésű, XVII—XVIII. századi *Kuner János Zsigmondot*, aki először Németországban, később Angliában lett kora egyik úttörő és elismert operaszerzőjévé, egy-

ben a korai barokk zene jelentős alakjává... A szabadságharcos Thököly Imrét sem sejtették a múlt század elején Londonban bemutatott „melodrámban”: *Hook Tivadar Edward*, „Tekeli, vagy Montgat (azaz Munkács) ostroma” című művében. A Habsburgok ellen küzdő protestáns Thököly rokonszenves jelenség a szerző londoni közönsége szemében, ugyanez a darab az ötvenes években, Kossuth és társai amerikai szereplése napjaiban, a szabadságharc idejébe átültetett mesével és nevekkkel egy ottani színpadon is sikert aratott.

Ismét egy hazai propagálója az angol irodalomnak, még pedig magának Shakespeare-nek: az ifjúkorában Nyugat-Európát bejáró komáromi lelkész, Péczeli József, az első magyar tudományos folyóirat, a *Minden Gyűjtemény* szerkesztője rajongó beszámolót adott a Stratford-on-Avonban Shakespeare születése kétszázadik jubileumára rendezett ünnepségről, s csak korai halála gátolta meg szép tervének, Shakespeare művei magyarra fordításának keresztülvitelét.

Bowring a Petőfi-rajongó és -fordító Kertbeny Károly útján ismeri meg nagy költőket, és 1866-ban antológiát ad angolra fordított verseiből... De még őt is megelőzi az ötvenes évek elején az amerikai regényíró, *Miss Clarke* néhány Petőfi-vers lefordításával.

Végül két olyan angol utazóval ismerkedünk meg, akik meglepő alapossággal, igen sokoldalúan számolnak be magyarországi tapasztalataikról. Az egyik *Lady Montagu*, aki a XVIII. század tizen éveiben Konstantinápolyba utazva, megismeri hazánkat és irodalmi leveleiben beszámol élményeiről. Jóllehet Bécsben elriasztották az „őrült merészségtől”, jól érezte magát a vendégszerető magyarok között, s közben igen reális megfigyeléseket gyűjtött akkori társadalmi, gazdasági viszonyainkról is. Ismeri történelmi múltunkat is, és helyesen ítéli meg a Habsburg-birodalomban kialakult helyzetünket.

Még jobban meglep bennünket a múlt század harmincas éveiben hazánkban járt angol újságíró, *Julia Pardoe* „visszhangja”. Őt is elijesztették Bécsben a „félbarbár magyar élettől”, de itt szerzett tapasztalatai alapján „mély rokonszenvenvel” ír tájainkról, történelmi emlékeinkről, gazdasági kincseinkről és lehetőségeinkről, ugyanakkor reálisan ítéli meg az osztrák államtól függőségünket és nemzeti életünk megoldást sürgető reformtörekvéseit. Bemutatja — személyes ismeretség nyomán — a korszak nevezetes politikusaikat, közéleti embereit is, a minden iránt érdeklődő újságíró szemével ismerkedik fővárosunk szép fekvésével éppúgy, mint mezőgazdaságunkkal, továbbá börtönviszonyainkkal is. Megfigyeli színházi életünket, az öltözködés divatját, a városépítés eredményeit és még meglévő hiányait. Megemlékezik közoktatá-

sunk patinás intézményeiről, nagymúltú kollégiumainkról, a Tudományos Akadémia munkásságáról, irodalmi életünkről. Utolsó pesti napjaiban tanúja Liszt Ferenc fellépésének, tünnepeltetésének; itt időzése alatt nagy segítségére volt Eötvös József és családja; Vörösmarty epigrammát ír az angol újságíró-nő emlékkönyvébe... Ez útleírásában nemegyszer összehasonlítja angol hazáját a magyar intézményekkel, szokásokkal és szembeállítja a bécsi körök rágalmaival.

Nem várt tanulságokkal gazdagodva tesz-
szük le kezünkben Varannai Aurél könyvét.
Mint ő is mondja, „az elkallódott művek
ritkaságokat rejtő homályát” deríti fel, s
olvasása közben idegen országok és hazánk
között felröppenő „visszhangokat” izlelge-
tünk, ismerünk meg az alapos könyvészeti,
irodalomtörténeti szemléből.

Péchy Zoltán

A kiadásért felel az Akadémiai Kiadó Igazgatója

Műszaki szerkesztő: Agócs András

A kézirat nyomdába érkezett: 1976. III. 5. — Terjedelem: 12,95 (A/5) lv

76.2881 Akadémiai Nyomda, Budapest — Felelős vezető: Bernát György

СОДЕРЖАНИЕ

Саудер, Й.: Заметки о рококо	285
Надь, П.: Жигмонд Мориц как драматург	297

Юбилей

Хорват, К.: Гергей Пуцор (1800—1866)	332
---	-----

Краткие сообщения

Андял, Э.: О маньеризме Альберта Сенци Мольнара	340
Гамаш, А.: Об одном позднем стихотворении Ади (Заблудившийся свадник)	345

Анализ художественных произведений

Сегеди-Масак, М.: Пэтическая оформленность в политических портретах Жигмонда Кеменя	352
--	-----

Документация

Борша, Г.: Сборник песен Гала Гусара за 1560 год	367
Таши, Й.: Библиотека Аттилы Йожефа	378

Обзор

Две книги Лайоша Хоппа о Микеше (<i>Бан, И.</i>)	402
Мечта и действительность (<i>Кулин, Ф.</i>)	407
Шандор Шейбер: Фольклор и история литературных мотивов (<i>Барта, Я.</i>)	410
«Новый мир наступит» (<i>Бокор, Л.</i>)	411
Книги о румынской венгерской литературе (<i>Помогач, В.</i>)	414
Енё Сюч: «Нация и история» (<i>Культар, П.</i>)	418

Ára: 13 Ft
Előfizetés egy évre: 66 Ft

INDEX: 25.401

SOMMAIRE

Szaunder J.: Notes sur le rococo	285
Nagy, P.: Zsigmond Móricz, le dramaturge	297

Anniversaire

Horváth, K.: Gergely Czuczor (1800—1866)	332
---	-----

Bulletin

Angyal, E.: Sur le maniérisme d'Albert Szenci Molnár	340
Tamás, A.: Sur une poésie tardive d'Ady (<i>Le cavalier égaré</i>)	345

Analyse d'oeuvre

Szegedy—Maszák, M.: La formation poétique dans les portraits politiques de Zsigmond Kemény	352
---	-----

Documents

Borsa, G.: Le recueil de chansons de Gál Huszár, publié en 1560	367
Tasi, J.: La bibliothèque d'Attila József	378

Revue

Deux livres de Lajos Hopp sur Mikes (<i>Bán, I.</i>)	402
Ábránd és valóság. (Illusion et réalité) (<i>Kulin, F.</i>)	407
Sándor Scheiber: Folklor és tárgytörténet. (Folklore et histoire d'objet) (<i>Barta, J.</i>)	410
„Vár egy új világ”. („Un monde nouveau nous attend”) (<i>Bokor, L.</i>)	411
Livres sur la littérature hongroise de Roumanie (<i>Pomogáts, B.</i>)	414
Jenő Szűcs: Nemzet és történelem (Nation et histoire) (<i>Kulcsár, P.</i>)	418

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely postahivatalnál, a kézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben, és a POSTA KÖZPONTI HÍRLAPIRODÁNÁL (KHI 1900 Budapest V., József nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215-96162 pénzforgalmi jelzőszámára. Előfizetési díj: 66,-Ft. Egyes példányok beszerezhetők az 1055 Budapest V., Bajcsy-Zsilinszky út 76. sz. alatti hírlapboltban.

Előfizethető és példányonként megvásárolható:

az AKADÉMIAI KIADÓ-nál, 1363 Budapest V., Alkotmány utca 21. Telefon: 111-010.
Pénzforgalmi jelzőszám: 215-11488, és

az AKADÉMIAI KÖNYVESBOLT-ban, 1368 Budapest V., Váci utca 22. Telefon: 185-680